

15- Mezheplerin ihtilafı çelişki mi ilahi rahmet mi?

“Mezheplerin Hükümleri Farklıysa, Nasıl Hepsi Doğru Olabilir?” Sorusunun Cevabı

Bu soru, birçok Müslümanın zihnini karıştırır. Dört mezhep var ama her birinde aynı meseleye dair farklı hükümler olabiliyor. Birinde vacip denilen, bir diğesinde mekruh. Biri yap diyor, diğeri yapma. Bu nasıl olur? Hak bir değil midir?

Cevap aslında son derece basittir ve bu soruya **Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri** öyle bir misalle cevap vermiştir ki, en anlayamayana bile meseleyi bal gibi izah eder.

Aynı Su, Beş Hastaya Beş Farklı Hüküm

Bir su düşün. Bu su:

- Bir hastaya ilaç gibi gelir, **vacip** olur.
- Başka bir hastaya zehir gibi gelir, ona **haram** olur.
- Bir diğesine biraz zarar verir, ona **mekruh** olur.
- Bir başkasına faydalıdır ama zorunlu değildir, **sünnet** olur.
- Birine de etkisizdir, içse de olur içmese de **mubah** olur.

Şimdi kalkıp “Su sadece vaciptir, başka hükmü olamaz” diyebilir misin? Hayır! Çünkü her hastanın bünyesi farklıdır, mizacı değişiktir. Aynı su, herkeste farklı etki yapar. Hüküm de ona göre verilir.

Din bir ilaç gibidir. Mezhep imamları da doktor. Her biri, Kur’an ve Sünnet’ten hüküm çıkarırken, insanların mizaçlarını, kültürel yapısını, yaşadıkları coğrafyayı, sosyal hayatlarını göz önüne almıştır.

Bir hüküm **bir topluluk için ilaç** olurken, bir başka topluluk için aynı hüküm **zarar verici olabilir**. Bediüzzaman’ın ifadesiyle: “Her bir mezhep, birer hak mezheptir. Farklı hükümler, farklı bünyelere göredir.”

Bu meseleyi Namazda Fatiha Okuma Meselesiyle Anlatırsak

İmam Şafi’ye tabi olanlar, genelde köy ve kasaba gibi daha bireysel ibadet yapan toplumlarda yaşamışlardır. Onlar için herkesin kendi başına Allah’a yönelmesi fitrîdir. Bu yüzden imamın arkasında Fatiha’yı **bizzat okumak** gerekir.

İmam Azam’a tabi olanlar ise şehirli, cemaatle ibadete alışkın insanlardır. Topluluk ruhu içinde, imam bir nevi temsilcidir. Cemaat onu kalben tasdik eder. Bu yüzden Hanefi’de imamın arkasında Fatiha **okunmaz**.

Her iki hüküm de Kur'an ve sünnetten çıkarılmıştır. Her biri, kendi topluluğu için **hikmetlidir, doğrudur ve haktır**. Allah-u Teâlâ her ikisinden de razıdır.

- Aynı meselede farklı hükümler olabilir.
- Hepsi haktır çünkü hepsi **farklı mizaçlara ve şartlara** uygundur.
- Allah, bir hükmü herkese tek tip uygulamayı emretmemiştir.
- Her mezhep imamı, Kur'an ve sünnetten kendi fitratına ve muhataplarına en uygun olanı çıkarmıştır. Heva ve zanna göre değil, hikmete ve ilme göre konuşmuşlardır.

Mezheplerin Farklılığı, Dinî Çatışma Değil, İlahi Rahmettir "İhtilaf-ı ümmet rahmettir" hadisinin sırrı burada yatar. Dört mezhebin farklı hükümler vermesi, **dinin çelişkili olduğunu değil, esnek, evrensel ve rahmet dolu** olduğunu gösterir.

Üstadımızın verdiği misal gibi farklı misallerle konuyu pekiştirelim

Dört kişi düşünelim: biri zayıf, biri şişman, biri uzun, biri kısa. Hepsine aynı beden elbise versek ne olur?

- Kimi boğulur, dar gelir.
- Kimi içinde kaybolur, bol gelir.
- Kimi paçaları çığner. Uzun gelir
- Kimi kolunu çıkaramaz. Kısa gelir

Soru sahibi tek bir hüküm olsun demektedir. Halbuki bu yanlıştır. Oysa her bedene uygun elbise dikilse, herkes rahat eder.

Tıpkı mezhepler gibi... Her biri, Kuran ve sünnet tezgahında ümmetin farklı yapısına göre uygun "fıkıh elbisesi" dikmiştir. Hepsi haklıdır çünkü hepsi **bedene göredir**, kafaya göre değil.

Diyelim ki dört arkadaş İstanbul'dan Ankara'ya gitmek istiyor. Biri otobana girer, biri köy yolunu tercih eder, biri trenle gider, biri uçar. Hepsi Ankara'ya varır ama yöntemleri farklıdır. Şimdi kalkıp "Uçakla gidilmeli, diğer yollar yanlıştır!" denir mi?

Hayır. **Her biri doğrudur ama şartlara ve tercihlere göredir**. Mezhepler de işte böyle farklı yollar gibidir. Hepsi **Kur'an ve sünnet menziline** varır ama farklı usullerdedir.

Bir sofrada 4 kişi var: Biri tatlı sever, biri tuzlu, biri acılı, biri baharatsız yer.

Hepsine aynı yemeği versen biri beğenir, diğeri midesini bozar. Ama herkesin damak zevkine uygun ayrı yemekler yapılırsa herkes mutlu olur.

İşte mezhepler, ümmetin **manevî damak zevkine göre** sunulan farklı tariflerdir. Hepsi helâldir, hepsi doğru ama hepsi **herkes için aynı anda uygun değildir**.

Beş marangoz, aynı ahşabı alıyor. Biri masa yapıyor, biri sandalye, biri dolap, biri sehpa, biri

çerçeve. Hepsi aynı malzemededen ama sonuçlar farklı.

Çünkü **her ustanın tecrübesi, amacı ve bakışı** farklı.

Mezhepler de Kur'an ve sünneti alıyor ama bazısı **zaruret üzerine yoğunlaşıyor**, bazısı **usule**, bazısı **amelî kolaylığa**... Ama hepsi **ustalıkla işlenmiş** birer hak mezhep.

SONUÇ: Bu farklılıklar: Çelişki değil, **rahmet ve kolaylık kapısıdır**. Her biri **Kur'an ve sünnetin ışığında, ilmî içtihadlarla** ortaya çıkmıştır. **Mezhepsizliğin savurduğu fikirlerin aksine**, bu ihtilaflar keyfi değil, **ilim temellidir**.

Mesela Kadına dokunmak abdesti bozar mı? Bu konuda **mezhepler arasında ihtilaf** vardır. Her biri Kur'an ve sünnete dayanmakla birlikte, **dokunma fiilinin anlamına ve niyete** göre ihtihad farklılıkları oluşmuştur. Hanefilere göre kadına dokunmak abdesti bozmaz iken Şafilere göre **Nikâh düşen bir kadınla** ten teması olursa, **şehvet olsun veya olmasın**, abdest bozulur. **Delil**: Maide Suresi 6. ayette geçen *"veya kadınlara dokunduğunuzda..."* ayetinde geçen "dokunmak" ifadesini **şekilsiz, mecazsız, fiziki temas** olarak almışlardır. Hanefilerse Peygamber Efendimiz (sav)'in eşine dokunduğu halde abdest tazelemeden namaza durduğu rivayetleri esas almıştır.

- Şafi der ki: *"Bu fiziki temastır, abdest bozulur."*
- Hanefi der ki: *"Yok ya, bu cinsel temas demektir, basit temas bozmaz."*

İkisi de **bir noktadan tutmuş**, ama kelimenin farklı yüzüne odaklanmıştır. İkisi de doğrudur. Hak taaddüd edebilir.

Şimdi tavaf yapacak Şafii mezhebine tabi olan bir kardeşimiz için Hanefi mezhebinin içtihadı bir rahmettir. Çünkü tavafta kalabalık esnasında kadına dokunabilir. "İhtilaf-ı ümmet rahmettir" hadisinin sırrı burada yatar. Dört mezhebin farklı hükümler vermesi, **dinin çelişkili olduğunu değil, esnek, evrensel ve rahmet dolu** olduğunu gösterir.

"Kuran ve sünnet bir iken niçin dört farklı görüş var?" sorusu, günümüz gençlerinin zihinlerini meşgul eden ama cevabı verildiğinde adeta *"Bu kadar basit miydi?"* dedirten cinsten bir sorudur.

1. **Bu Sorunun Başında bir Sorun Var! Soru sahibi o sorundan habersiz bu soruyu soruyor.**

Bazı genç kardeşler diyor ki: "Ya hocam Kur'an bir, sünnet bir; o zaman niye 4 mezhep var? Niye herkes farklı farklı konuşuyor?" **Kur'an bir ama senin akıl da tek mi? Kalp de tek mi? Mizaç da tek mi? Coğrafya da tek mi?**

İşte mesele burada başlıyor. Sen Allah'ın kelamını **Twitter'da iki satıra sığan insan lafıyla** karıştırıyorsun. Halbuki Kur'an'ın her kelimesi **birer okyanus**, sen ise o okyanusa **çay kaşığıyla** dalmaya çalışıyorsun!

2. Allah'ın Kelamını İnsan kelamı gibi Zannetme problemi!

İhtilafın sebebini anlayamamanın altında yatan en büyük sebep; **kişinin, Allah'ın kelamı ile beşer kelamını birbirine karıştırmasıdır**. Yani, beşer kelamı sadece bir iki manaya gelebildiğinden dolayı, Allah'ın kelamını da böyle bir kelam zannetmekte ve ihtilafı aklına sığdıramamaktadır. Halbuki kelam-ı ezeli, hadsiz manaları içinde bulundurma özelliği taşımaktadır. Adeta Kuran kelimeleri birer deniz olup, içinde hadsiz manayı saklamaktadır. Her bir müctehid de, o kelime ve ayetlerden farklı manalar çıkarmakta ve farklı neticelere ulaşmaktadır. Dolayısıyla ihtilafın olmamasını istemek ve tek bir mezhebin olmasını talep etmek, Allah'ın ezeli kelamının, insan sözü gibi sadece birkaç manaya gelmesini arzu etmek ve ezeli kelamın mahiyetinden gaflet etmektir. O halde düzeltilmesi gereken ilk iş, Allah'ın ezeli kelamının mahiyetini öğrenmek ve bu kelamı beşer kelamına kıyas etmemektir.

• İslam Evrenseldir, Tek Tipleştirmez

İslam, **köydeki Hasan amcaya da şehirdeki bilgisayar mühendisi Mert'e de** hitap eder.

- Afrika'daki sıcakta abdestle uğraşan kardeşine de,
- Norveç'te -30 derecede yaşayan Müslüman'a da...

Hepsine **aynı fikhî hükümlerle davranamazsın**. İşte **mezhepler**, bu evrenselliğin **filen yaşayan yüzüdür**. Bu kadar farklı toprağa, aynı tohum nasıl aynı şekilde tutar?

Evet bir meselede sadece tek bir görüşün olmasını istemek; **İslamın evrenselliğini anlayamamaktan ötürüdür**. Zira fitratları, yaşam koşulları, kıtaları, örfleri ve daha birçok şeyi farklı olan insanların, furuat denilen ayrıntıya ait meselelerde aynı hükme tabi olması mümkün değildir. O halde ihtilaf, evrenselliğin zaruri bir neticesidir.

• Allah Kolaylaştırmak İster, Zorlaştırmak Değil!

Yine tek bir mezhebin olmasını istemek; **Allah'ın rahmet ve kereminin mahiyetini bilmemektendir**. Zira Allah-u Teâlâ, dinin yaşanmasını kolaylaştırmış, bir meselede razı olacağı farklı hükümleri göstererek, zaruret halinde başka bir mezhebin görüşüyle hüküm edilmesine müsaade etmiştir. Bu, Allah'ın rahmetinin ve kereminin bir neticesidir.

Mesela sen Şafi mezhebindensin, Hac'dayken kalabalıkta bir kadına dokundun. Yani abdestin bozuldu. Ama abdest alacak yer yok! Hanefi mezhebine geçiş yapıp, "tamam, bende bozulmaz" diyorsun ve ibadetine devam ediyorsun. Allah'ın rahmeti işte bu!

Aynı şekilde:

- Hanefi'ye göre kan abdesti bozar,
- Şafi'ye göre bozmaz.

Adamın burnu kanıyor ama ameliyatlı... Eee şimdi napacak? **Mezhep geçişiyle rahatlıyor**, namazını kaçırmadan kılıyor. Eğer bu konuda da tekbir hüküm olsaydı ve kan mutlak olarak abdesti bozsaydı, yarası olanlar, kaza geçirenler için namaz kılmak çok zor olacak ve belki de kişi namazdan uzaklaşacaktı. Demek ihtilaf, “dinde zorluk yoktur” hakikatinin zaruri bir neticesidir.

- **Peygamberimiz Tek Yöntemle mi Amel Etti?** Yine tek bir mezhebin olmasını istemek; Efendimizin (sav) bir meselede sadece bir tek uygulama yaptığını zannetmekten ötürüdür.

Peygamber Efendimiz (sav), bazı duaları bazen ellerini kaldırarak, bazen kaldırmadan okudu. Namazda bazen rükudan sonra elleri kaldırdı, bazen kaldırmadı. Bazen gusülde ayaklarını yıkadı, bazen sonradan yıkadı. Bu farklılıklar mezheplerin doğmasına sebep oldu. Hepsi sünnettir, biri diğerini yutmaz. Bu bir **çelişki değil, zenginliktir**.

Sözün Özü “Tek mezhep olsun, herkes aynı olsun” demek;

- Allah’ın kelamını sınırlamaktır,
- Peygamberin uygulamalarını küçümsemektir,
- Geniş olan Rahmeti daraltmaktır,
- Evrenselliği tek tipleştirmektir.

Mezhepler rahmettir, farklılık zenginliktir. Farklı reçeteler, farklı kalplere ilaçtır.